

παραφροσύνην. Καί ἐδῶ τῶνομα παραφροσύνη δὲν εἶναι ῥητορικὴ ὑπερβολή· σήμερον ἀκόμη ἐνθυμούμενος τὴν τότε ταραχὴν τῆς κεφαλῆς μου, βεβαιούμαι, ὅτι ἤθελα ἀφεύκτως παραφρονήσειν, χωρὶς τὰς καθημερινὰς παρηγορίας τοῦ διδασκάλου καὶ φίλου μου Βερνάρδου. Μὲ σχεδὸν μόνον αὐτὸν ἦτον ἡ συγχωτέρα μου συναστροφή ἑἰς τεσσάρων ἐτῶν διάστημα, ὅσον διέτριψα ἀκόμη εἰς Σμύρνην, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ κατέφευγα ὀλίγα στάδια μακρὰν τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ νὰ μὴ βλέπω Τοῦρκους. Οἱ γονεῖς μου ἔτρεφον ἀκόμη τὴν ἐλπίδα νὰ μὲ κρατήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα κ' ἐμεταχειρίσθησαν παντοίους τρόπους, ἕως καὶ αὐτὸ τοῦ γάμου τὸ δέλεαρ, νὰ μεταβάλωσι τὴν γνώμην μου. Τὸ δέλεαρ τοῦτο ἤθελεν ἐξάπαντος μὲ συναρπάσειν, καὶ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας μου, καὶ διὰ τὸ κάλλος, ἔτι δὲ καὶ τὸν πλοῦτον τῆς νύμφης, ὄφρανης ἀπὸ πατέρα βαθύπλουτον, ἂν ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας δὲν μ' ἐβίαζε νὰ καταφρονήσω πάσης λογῆς ἄλλους ἔρωτας. Οἱ γονεῖς μου, βλέποντες ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἔσχυνε νὰ μὲ μαλάξῃ, καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον τῆς φθειρομένης καθ' ἡμέραν ὑγείας μου, μ' ἐσυγχώρησαν τελευταῖον νὰ περάσω εἰς τὴν Γαλιάν. . .

Τὸ ὄνομα Π α π α τ ρ έ α ς κατήντησε παροιμιώδες ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Ἐπειδὴ ὀλίγοι γνωρίζουσι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, παραθέτομεν ἑνταῦθα χαριεστάτην ἀφήγησιν τοῦ Κοραῆ, ἐξ ἧς μανθάνει ὁ ἀναγνώτης λίαν περιεργὰ περὶ τοῦ δόντος ἀφορμὴν εἰς γένεσιν τοῦ ἐπιθέτου τούτου.

Ο ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ

...Ἡ συναστροφή μου εἶνε μὲ τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις παρὰ τ' ἄλλα του προτερήματα, καυχᾶται, καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται Παπαῶς νὰ ἀναγινώσκῃ παρ' αὐτὸν ἐγρηγορώτερα τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου. Εἰς τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὄρθρον τὸν συνέβη νὰ περνεισθῇ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσοσιν σφοδρὰ, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. "Ὅταν τὴν ἀναψῶν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδήσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὄνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σύνθηες.

Δὲν ἤξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν, ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ Βολισσινὸς ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπᾶ Τρέχας, καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρρεσε τόσοσιν εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον ἐὰν τὸν καλέσῃς μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἑξηκοντάτεσσαρα ταξείδια, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὅποιον τοῦτο μόνον διαφέρει ὅτι τὰ ἔκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἑξηκοντάτεσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σὲ δώσω, φίλε, μικρὸν παράδειγμα τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξείδια πολυπείριας, ἐπέρασεν ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἄγγλος τις περιηγητῆς, μὲ σκοπὸν νὰ ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὀμήρου· εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια. Μόλις τ' ἄκουσεν ὁ Παπᾶ Τρέχας νὰ συλλαλῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μ' ἐρώτησεν ἐκστατικὸς·—Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;—Τὴν ἀγγλικὴν, τὸν ἀπεκρίθη, καὶ ἡ ἐκστασις του ἔγινεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἐμπόρει νὰ χωρήσῃ τοῦ Βολισσινοῦ Ὀδυσσεῶς ἡ κεφαλή, πῶς τόσοσιν νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατὸν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἐξεύρω πλέον ποίαν γλῶσσαν, καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν, κατ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἄγγλων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι γελᾶς τὴν ὄραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπᾶ Τρέχα· ἀλλὰ τί ἤθελες κάμει, ἐὰν παρῶν παρόντος ἤκουες αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους;—Τὰ διὰβολόπουλα, τόσοσιν μικρὰ νὰ ἴμιλοῦν ἐγγλέζικα!

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλῃς, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσῃς διὰ τοῦτο τὸν σεβάσιμον Παπᾶ Τρέχαν. Ναί! σεβάσιμος ἀληθῶς εἶναι, ὡς σὲ τὸ λέγω. Μ' ὅλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἐμπορεῖς νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρηστοθήειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διαθέσειν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν καὶ τοὺς συμβουλεύει ὅταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδείαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κανένα κόπον δὲν δακίμαζει εἰς τὴν ψυχὴν του. Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκαμαν οἱ γονεῖς του εἰς αὐτὸν, ἐπεμψε τὸν υἱὸν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Σελεπῆ. Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε χαρὰν ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐδιάτριψεν εἰς τὴν Βολισσὸν καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἐρώτησεν, ἂν ὁ Ὀμηρος ἦτον Χριστιανός. Ἀδύνατον ἦτο, τὸν εἶπα ἐπειδὴ ἔζη χρόνους ἐνεακοσίουσιν σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ.

Τί μὲ ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο; Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας· ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλω

λει τὸ στερέωμα. Μὲ τὸ πρῶτον ἐνέει φανερὰ ὁ φιλόνηθρος Παπᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει καταδικάσειν τὸν Ὅμηρον, διότι ἐγεννήθη τόσον ἀρχήτερον τοῦ Χριστοῦ· τοῦ δευτέρου προσμένω ἀπὸ τὴν ἀγγίνοιάν σου τὴν ἐξήγησιν. Ποίαν, εἰπέ με, συγγένειαν ἔχει τοῦ Ὁμήρου ἢ ποιήσεις μὲ τὴν θαυμαζομένην ἀπὸ τὸν Δαυὶδ ποιήσιν τοῦ Κόσμου;

Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας μὲ βάλλει καθημέραν προσαρμόζων τοῦ ψαλτηρίου ῥητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἰδικός μου νοῦς δὲν βλέπει καμμίαν προσαρμογήν.

Μὲ ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπόνεται γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἀποῦ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου. *Διὰ τὴν σύνταξιν, μὲ εἶπε, δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρᾶγμα μὲ φαίνεται εὐκολώτατον.*—*Πῶς, Δέσποτά μου;*—*Ἐχομεν, ἀπεκρίθη, τόσους ἀρχιερεῖς, τοὺς ὁποίους δὲν λείπει μήτε πλοῦτος μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Ἔθρου.* Ἄν ὁ ἀείμνηστος τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς Εὐστάθιος ἐδαπάνησεν, ὡς μὲ λέγεις, χρήματα πολλὰ νὰ συνάξῃ τὰ ἀναγκαῖα βιβλία, καὶ ὄλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν νὰ ἀπανθήσῃ ἀπ' αὐτὰ τὰς χρειαζομένας εἰς τὸν Ὅμηρον ἐξήγησεις, εἶναι ἀναμφίβουλον, ὅτι, ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ σου πρὸς τὸν ἅγιον, ... τὸν ἅγιον, ... τὸν ἅγιον... (ἀπαριθμήσας ὁκτώ ἢ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἡμῶν ἀρχιερεῖς) θέλουν σὲ γνωρίσειν χάριν, ἐπειδὴ τοὺς δίδεις ἀφορμὴν νὰ δείξωσι πόσον ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρᾶγμα ἱερὸν εἰς τὴν πανισότητά των.

— Πολλοὺς, ἀπεκρίθη, ἀπ' ὅσους ὠνόμασες ἐγνώρισα προσωπικῶς, ἀληθῶς ἄνδρες ἱεροῦ καὶ σεβάσμιους, μηδ' ἀμφιβάλω περὶ τῆς εἰς τὰ καλὰ προθυμίας των· ἀλλ' ὅμως ἀποστρέφομαι νὰ κάμω τώρα ὅ,τι δὲν ἔκαμα τὴν περασμένην ὄλην μου ζωὴν· ἢ θέλεις, Δέσποτά μου, διὰ δεκαπέντε μηνῶν εἰς τὴν Βολισσὸν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμοζήτητης;— Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο, μὲ λέγεις, ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστραφῆν τὴν ἰδικήν μου βοήθειαν.

Εἰς τὰ ἀπροσδόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ πάθω τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔπαθεν ἐκπληξίν, ὅταν ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν· διότι εἰς τὴν πολυδάπανον ἐκδοσιν τοῦ Ὁμήρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ τὸν ἐφημέριον ἔπρεπέ τις νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν; Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπληξίν μου, μὲ προβάλλει ὁ καλὸς οὗτος Παπᾶς δύο γρόσια. Ταῦτα, λέγει, ἔλαβα σήμερον ἀπὸ στεφάνωμα, ταῦτα μόνον ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω πλεϊότερα ἂν εἶχα, πλεϊότερα μετὰ χάρας ἤθελα σοὶ δώσειν, διὰ νὰ τυπωθῇ τοῦ συμπατριώτου ἡμῶν Ὁμήρου ἢ ποιήσεις, τὸν ὅποιον ἐπεθύμουν νὰ ἤξερῶ εἰς ποίαν κα-

τάστασιν εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας, ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα.

Μαντεύω τώρα, φίλε, τὴν περιεργίαν σου νὰ μάθῃς πῶς ἐφέρθη εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ καλοῦ Παπᾶ· τὴν ἔλαβα, ἀσπαζόμενος μὲ δακρυμένους τοὺς ὀφθαλμούς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος ἱερέως χεῖρα, ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω, μὲ τὴν ἄκαιρον παραίτησιν, τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλὰ ὅτι καὶ μ' ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἐκδοσιν ταύτην τοῦ Ὁμήρου *Βολισσιῆν ἐκδοσιν*, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς, καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσοῦ ἔλαβα τὴν πρώτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ἄκουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἡ πολλὰ μικρὰ τῶν ἐκκλησῶν ἠμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μ' ὄλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προσετώτας οἱ πλουσιώτεροι ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσι τὴν οἰκοδομήν. Ἐκοινωνήσαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειαζομένην δαπάνην διὰ νὰ τελέσωσι κατ' αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον. Ἀποῦ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος Παπᾶς, μίαν τῶν Κυριακῶν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, τοὺς εἶπε. «Τέκνα μου, ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ εἰς ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος βλέπετε ὅτι δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσώτεροι δὲν ἐξέουρον μήτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μήτε νὰ γράψωσι· πρᾶγμα ἀσυγχρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἢ ἐλάμεν πράξιν, βάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργύρια, διὰ νὰ πληρῶνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφοὺς μας, ὅσων ἡ πτωχεῖα δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας, καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος ὅτι μόνον ἡμεῖς εἰς ὄλην τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζήτητιν». Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φίλε; Δὲν σὲ φαίνεται ὁ ταπεινὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ φρονιμώτερος καὶ θεοσεβέστερος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἔκοψε τὰ σιτηρέσια τῶν διδασκάλων, διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ λαμπρὰς ἐκκλησίας;

Ἀφίνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέμετρον μᾶκρος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρκούμαι εἰς ἐν ἀκόμη, τὸ ὅποιον μὲ φαίνεται ἀσυγχώρητον νὰ σιωπήσω. Ἦκουσεν ὅτι ἱερεὺς τις, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ἐπεριήρχετο τὴν νῆσον ζητῶν νὰ ἔμβῃ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπᾶ Τρέχας; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλλῃ

νά δεχθῆ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ. Μόλις ἔμαθον οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κ' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντές με νὰ τὸν ἐμποδίσω. Ἀφίνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσῃ ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα ὅταν ἐρωτήσας αὐτὸν, διατὶ ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβας ταύτην ἀπόκρισιν.—'Ἐγὼ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος· τὸν ὅποσον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν. Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα ν' ἀνταποκριθῶ; Συνέκλαυσα κ' ἐγὼ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς καὶ ἐπρόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλαμεν πάθειν, ἐὰν οἱ κάτοικοι τῶν Θυμιανῶν δὲν ἐπρόφθαναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα εἰς ἐφημέριον, καὶ ν' ἀφήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας.

Τοῦ θαυμαστοῦ ἡμῶν Παπᾶ τὸ ἔργον τοῦτο, δὲν τὸ κρίνεις, φίλε, ὡς ἐγὼ, ἀληθῶς Σωκρατικόν;

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὡς σὲ τὸν περιγράφω, ὁ ἀπλούστατος καὶ φιλόανθρωπος ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ. Εἶναι σχεδὸν μῆνες δεκαπέντε ὅπου κατοικῶ τὸ χωρίον καὶ κανὲν ἀκόμη πάθος κυριεῦον τὴν καλὴν του ψυχὴν ἄλλο δὲν ἐγνώρισα παρὰ τὴν ἀμετρον χρῆσιν τοῦ ταμβάκου. Ἀλλὰ ἐλαττώθη καὶ τοῦτο πολὺ, ἀφοῦ ἔμαθην ὅτι μὴτ' ὁ Ὀμηρος, μὴτ' ὁ Εὐστάθιος δὲν ἐγνώρισαν τὴν σκόνιν ταύτην, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν ἀφήσῃ καὶ ὀλοτέλα, ἀφοῦ τὸν ἐσυνέβη τὸ ὅποσον μέλλω νὰ σοὶ διηγηθῶ ἄστειον ἢ μᾶλλον ἄτοπον καὶ ἀκαιρον εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν. Γνωρίζεις τὸ κατάστημα τοῦ σώματός μου ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ὑπερβολῆ μακρὰ· ὅμως ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, ἂν τὸν παραβάλης πρὸς ἐμὲ, εἶναι πυγμαῖος, ὥστε καὶ μὲ δίδει πολλάκις ἀφορμὴν νὰ παρωδῶ εἰς αὐτὸν τὸ κωμικόν.

Μικρὸς γε μῆκος οὗτος, ἀλλ' ἅπαν καλόν.

Μίαν τῶν κυριακῶν, εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ἐπλησίασα εἰς αὐτὸν νὰ λάβω, ὡς οἱ ἄλλοι, τὸ ἀντιδώρον· καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀνισότητά τῶν σωμάτων ἦτον ἀνάγκη νὰ σκύψω, ἔπεσεν ἀπὸ τὸν κόλπον μου ἡ κατάρατος ταμβακοθήκη, καὶ ἐφέρετο ὡς ἄλλος δίσκος εἰς αὐτὸν τοῦ ἀντιδώρου τὸν δίσκον. Μόλις τὴν ἐνόησε κυλισμένην ὁ εὐλογημένος Παπᾶ Τρέχας. καὶ κινούμενος αὐτομάτως πρὸς αὐτὴν, τὴν ἀρπάζει μὲ μεγάλην προθυμίαν, καὶ ἀφοῦ ἐταμβάκισθη, μοῦ τὴν βάλει εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ταύτης ἐξοπίσω τὸ ἀντιδώρον, μὴδ' αὐτὸ παντάπασι καθαρὸν ἀπὸ ταμβάκον.

Ἄτοπον ἦτο χωρὶς ἀμφιβολίαν τοῦτο, ἀλλ' εἰς τὸν Παπᾶν τῆς Βολισσοῦ ἡ τοιαύτη ἀτοπία παραβλέπεται καὶ διὰ τὰ πολλὰ του προτερήματα, καὶ διὰ τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐμπόδισε νὰ κατάλαβῃ ὅτι τὴν ὤρων ἐκείνην παρὰ τὸν μοιρασμὸν τοῦ ἀντιδώρου εἰς τίποτ' ἄλλο νὰ προσέχη δὲν ἔπρεπε.

Πόσον εἶναι ἀτοπώτεροι ὅσοι καὶ παιδεῖαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ θεοσέβειαν ὑποκρινόμενοι, δὲν παύουν νὰ σκανδαλίζωσι καθ' ἡμέραν τοὺς ἀκούοντας μὲ τὰς ἀναισχύντους συκοφαντίας κατὰ τῶν ὅσοι ἐπαινοῦν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐμβάσωσι προθυμοῦνται τὴν παιδεῖαν.

Μαθημένοι εἰς τὰ θυμιάματα καὶ τὰς προσκυνήσεις τῆς ἀπαιδευσίας, ὀλίγοι τινὲς κακῶς γραμματισμένοι, ἀλαζόνες, σπουδάζουν νὰ διώξωσι τὴν φιλοσοφίαν, μόνην ἱκανὴν νὰ δεῖξη τὴν ὀρθὴν μέθοδον τῆς παιδείας, ποτὲ μὲν αὐτὴν κατηγοροῦντες ὡς ἐναντίαν τῆς θρησκείας, ποτὲ δὲ τοὺς ἐπαινέτας αὐτῆς κηρύττοντες ὡς ἀθρήσκους. Δὲν ἤθελαν εἰσθαι εὐτυχέστεροι καὶ τιμιώτεροι ἄνδρες, ἐὰν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀπαιδευσίαν εἶχαν καὶ τὰ ἦθη τοῦ Βολισσινοῦ ἱερέως, ὅστις ἔδειξεν, ὅτι ὀλιγώτερον καλὸν εἶναι ἢ ἀμάθεια παρὰ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἐδιδάχθησαν κακὴν καὶ ἀμεθοδὸν παιδεῖαν; Εἶναι, φίλε, βέβαιον, ὅτι μετὰξὺ τῶν ἀπαιδευτῶν εὐκολώτερον εὐρίσκει τις ἄνθρωπον χρηστὸν, παρὰ τῶν ὅσοι χωρὶς μέθοδον ὀρθὴν ἐπαιδεύθησαν. Τὸ αἷτιον εἶναι ὅτι ὁ παντάπασι ἀπαιδευτος ὁμοιάζει τὸν παντάπασι τυφλόν· καὶ ἂν ἡ φύσις δὲν τὸν ἔκτισεν ὀλοτέλα ἡλίθιον, φοβούμενος τὴν πτώσιν, ἡσυχαίνει εἰς τὸ σκότος. Ἐξεναντίας ὁ κακῆς καὶ ἀμεθοδοῦ παιδείας μέτοχος φανταζόμενος ὅτι βλέπει πλέον τῶν ἄλλων τολμᾷ νὰ περιπατῆ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σκοτίαν. Ἐὰν κατὰ δυστυχίαν κρατῆ εἰς τὰς χεῖρας καὶ βακτηρίαν, συντρίβει ὅ,τι τὸν ἀπαντήσῃ, νομίζων ὅτι εἶναι περικυκλωμένος ἀπὸ παντὸς εἶδους καὶ πάσης μορφῆς δαίμονας, χωρὶς κἂν νὰ ὑποπτεύεται, ὅτι ἀρρωστεῖ ἢ κεφαλὴ του, καὶ οἱ δαίμονες δὲν εἶναι περίγυρα, ἀλλὰ κατοικοῦν εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν.

Ἄπειρα εἶνε ὡς γνωστὸν τὰ ὑπὸ τοῦ Κοραῆ γραφέντα περὶ γλώσσης. Ἐξ αὐτῶν ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον, σταχυολογήσαντες, νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ὀλίγα τινὰ, ἵνα δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῶν φρονημάτων του καὶ περὶ τοῦ σπουδαιστάτου τούτου ζητήματος.

Γνώμη Κοραῆ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Τῆς προγονικῆς γλώσσης ἡ ἀπόκτησις εἶναι τόσον ἀναγκαιότερα εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, ὅσον ἡ ἀμέθοδος αὐτῆς παράδοσις, ἀξάνουσα χωρὶς ἀνάγκην τοὺς κόπους, καὶ διὰ